

Zwaluwvleugel (*Pteria hirundo*) op een aangespoelde viskist op Texel

Jarco Havermans

European wing oyster (*Pteria hirundo*) on a washed-up fish crate on Texel

Summary. On the 14th of October 2020 Sabien Bosman found a fish crate on the beach near pole 9 on the Dutch Wadden Island of Texel. This fish crate was handed over to the author who placed it in the sea aquarium at Ecomare. The crate contained a lot of species, among others Goose barnacles *Lepas anatifera*, Red-eyed squat lobster *Galathea intermedia*, Columbus crab *Planes minutus*, the oyster *Striostrea denticulata* and a bivalve which could not be immediately determined. When this undetermined mollusc died, pictures of the shell were taken and shared with Hannco Bakker in Naturalis, who determined the specimen as the European wing oyster *Pteria hirundo*. This represents the fourth record for this species in the Netherlands and it is the first adult specimen ever recorded from a Dutch beach.

Viskist

Op 14 oktober 2020 werd door Sabien Bosman op het strand bij paal 9 op Texel een viskist gevonden met daarop behoorlijk wat aangroei in de vorm van Doorzichtige zakpijpen *Ciona intestinalis* en grote Eendenmosselen *Lepas anatifera*. Sabien contacteerde de auteur die als verantwoordelijke van het zeeaquarium op Ecomare wel vaker strandvondsten aanneemt. Viskisten met aangroei krijgen dan een plek in het zeeaquarium te Ecomare. Daar viel op dat er meer op de kist zat dan enkel zakpijpen en eendenmosselen, onder andere een *Pteria*-achtig schelpdier (bijvoorbeeld *Pteria columbus*, Wye, 2003; Reefguide.org). Omdat het schelpdier nog leefde en slecht te zien was in zijn positie in de kist werd besloten het te laten zitten. Toen het schelpdier drie maanden later doodging konden we het uit de kist verwijderen en foto's maken. Die foto's zijn gedeeld met Hannco Bakker van Naturalis en deze kon de schelp determineren als de Zwaluwvleugel *Pteria hirundo* (Linnaeus, 1758). Deze Zwaluwvleugel is het vierde exemplaar dat in Nederland is gevonden. De vorige waarnemingen betroffen juveniele exemplaren van enkele millimeters groot op een touw gevonden op het strand van Noordwijk in 2020 (Waarneming.nl). Dit exemplaar van Texel is het eerste in Nederland gevonden volwassen individu van deze soort.

In de viskist zaten nog meer soorten dieren. Zo was de kist volledig begroeid met Doorzichtige zakpijpen, grote Eendenmosselen en Driekantige kokerwormen *Pomatoceros triqueter*. Daarnaast zaten er in de kist vier individuen van de Geschubde

oester *Striostrea denticulata*, drie individuen van de Fijngetande oprolkreeft *Galathea intermedia*, een Columbuskrab *Planes minutus*, een juveniele Fluwelen zwemkrab *Necora puber* en drie juveniele Wijde mantels *Aequipecten opercularis*. Deze dieren zijn vrij zeldzaam in Nederland en worden vooral gevonden op drijvende voorwerpen. De Geschubde oester heeft een West-Afrikaanse oorsprong (Cosel, 2019) en de soortsaamenstelling in de kist doet vermoeden dat hij ergens langs de West-Afrikaanse kust in zee terecht is gekomen.

Zwaluwvleugel

De Zwaluwvleugel behoort tot de familie van de vleugeloesters (Pteriidae). Deze soort komt vooral in de Middellandse Zee voor, onder andere bij Griekenland (Zenetos, 2005). Ze wordt ook gevonden in het oostelijke deel van de Atlantische Oceaan: grofweg in het gebied zuidwest van de Britse Eilanden tot ter hoogte van Angola, en bovendien op de Canarische en Kaapverdische eilanden (Cosel, 2019). Deze soort zet zich bij voorkeur met byssus-draden vast op koralen op onderwaterkliffen maar ze wordt ook gevonden op stenen rotsen en zanderige of modderige zeebodems. Zwaluwvleugels komen voor vanaf een diepte van 10 meter tot op de rand van het continentaal plat (Idscaro.net).

Dankwoord

Allereerst wil ik de vindster bedanken. Daarnaast wil ik mijn

Fig. 1. Zwaluwvleugel *Pteria hirundo*, met op de schelp een tweetal Driekantige kokerwormen *Pomatoceros triqueter*. Foto Jarco Havermans.

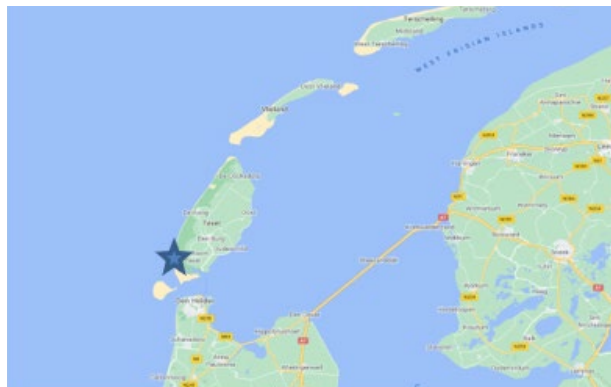

Fig. 2. Vondstlocatie van de Zwaluwvleugel *Pteria hirundo* op 14 oktober 2021.

Fig. 3. Open aanzicht van de Zwaluwvleugel *Pteria hirundo*. Foto Jarco Havermans.

collega's van de Dierv verzorging op Ecomare bedanken voor het verzorgen van de dieren op en uit deze viskist. Ook wil ik Hannco Bakker bedanken het op naam brengen van dit individu. De schelp zal toegevoegd worden aan de collectie van Naturalis.

Geraadpleegde bronnen

- IDSCARO.NET, 2022 http://www.idscaro.net/sci/04_med/class/fam5/species/pteria_hirundo1.htm. Geraadpleegd 24-1-2022.
- LILJEBORG, O., 1851. Norges crustac  r. – Ofversigt af Konglige Vetenskaps-Akademiens F  rhandlingar 8: 19-25. Verkrijgbaar op <https://www.biodiversitylibrary.org/page/15972015>.
- REEFGUIDE.ORG, 2022. <https://reefguide.org/carib/wingoyster.html>. Geraadpleegd 24-1-2022.
- VON COSEL R. & GOFAS S., 2019. Marine bivalves of tropical West Africa: from Rio de Oro to southern Angola. – Faune et Flore Tropicales 48: 1-1104.
- WAARNEMING.NL, 2022. <https://waarneming.nl/observation/186349882/species/850939/species/27560/observations/> Geraadpleegd op 24-1-2022.
- WYE, K., 2003. Het schelpen handboek. – ICOB b.v., Noordwijkerhout.
- ZENETOS, A., E. VARDALA-THEODOROU & C. ALEXANDRAKIS, 2005. Update of the marine Bivalvia Mollusca checklist in Greek waters. – Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 85: 993-998.

Adres van de auteur

jarcohavermans@ecomare.nl

A Guide to the Hunter Shells, Vol. 1: The Streptaxoidea. The Gullalinae and Primigulellinae. K. Brown, 2021. ConchBooks Harxheim. 698 pp. full color, 21 x 30 cm, hardcover. ISBN 978-3-948603-13-7. Prijs:   160 (excl. btw en porto).

De Streptaxoidea zijn kleine tot heel kleine slakjes. Ze zijn carnivoor en eten vaak andere slakken (vandaar 'hunter shells'); ze zijn met name verspreid over het Afrikaanse continent bezuiden de Sahara. Door hun formaat en hun weinig spectaculaire kleuren zijn ze wellicht niet erg populair bij de gemiddelde landslakkenverzamelaar. Die minpunten worden echter ruimschoots gecompenseerd door hun uiterst fraaie vormen.

Er zijn nog steeds grote hiaten in de kennis over deze slakjes, zowel in de precieze classificatie, hun ecologie en de evolutie van de groep. Met dit eerste deel van een serie over deze groep wil Ken Brown daar verandering in brengen.

Na een tweetal korte voorwoorden en een introductie tot de groep volgt een stuk over de classificatie, biologie en de benamingen. Gevolgd door twee paginagrote foto's en een lijst met termen die typisch zijn voor de determinatie van deze specifieke superfamilie. En door een verhandeling over de bedreigingen door de mens die altijd overal op de loer liggen waar het minuscule levende wezentjes zoals deze betreft.

In hoofdstuk 8 worden de onderverdeling in het dierenrijk en de nomenclatuur, alsmede de benamingen voor de diverse genera en subgenera behandeld. In hoofdstuk 9 komen ook de synoniemen aan de orde. In deze twee hoofdstukken komen ook de verschillen van inzicht binnen de wetenschap over deze onderwerpen naar voren.

De zijanten van de pagina's in het taxonomische gedeelte van het boek zijn met een kleurtje bedrukt, zodat het opzoeken op

genera gemakkelijker wordt. Zoals gezegd behandelt dit boek op een enkele soort na uitsluitend vertegenwoordigers van deze familie van het Afrikaanse continent. Door hun kleine formaat, hun relatief verborgen leefwijze en de uitgestrektheid van het gebied zullen er ongetwijfeld hiaten blijven in de soort-specifieke verspreidingsgebieden, maar met dit boek is er tenminste een begin gemaakt. De soorten zijn op alfabetische volgorde gerangschikt met per soort een afbeelding van het huisje en een verspreidingskaartje (waar soms helaas een vergrootglas bij moet worden gepakt). Daarnaast een beschrijving van de soort en in een tabel de specifieke kenmerken van de schelp. Ook is van iedere soort de etymologie van de naam weergegeven en meteen op de pagina zelf de oorspronkelijke auteur, in welke publicatie en wanneer hij of zij deze de soort heeft beschreven. Dat scheelt natuurlijk enorm in het bladeren en opzoeken in de literatuurlijst. Van veel soorten is alleen type-materiaal bekend, waarbij hier soms de eerste beschrijving en tekeningetjes van de betreffende soort worden gegeven.

In hoofdstuk 12 worden de diverse Afrikaanse landen op alfabet gegeven met bij elk land een lijst met daar voorkomende soorten en van welke specifieke vindplaats ze bekend zijn. Vervolgens een bijna 60 pagina's lang overzicht van landen, wederom op alfabet, met afbeeldingen van typerende soorten groter afgedrukt op een zwarte ondergrond met alleen de soortnaam zonder genus. Dit deel wordt afgesloten met een determinatiesleutel voor gebieden in Kenya, Zuid Afrika en Tanzania, waarbij met